

Інноваційні технології в навчанні дорослих

Сучасна освіта є найскладнішою формою суспільної практики, її місце і роль на даному історичному етапі виняткові і унікальні. Сьогодні освіта виявляється наймасштабнішим і можливо єдиним соціальним інститутом, через який здійснюється трансляція і втілення базових цінностей і цілей розвитку суспільства.

Зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, спричиняють зміни вимог до кваліфікації фахівця будь якої галузі, сприяють розвитку інновацій, які все частіше застосовуються у навчально-виховному процесі ВНЗ. Їх пошук та впровадження нових інновацій у навчальний процес сприятиме удосконаленню різних сфер професійної діяльності майбутніх фахівців.

Навчально-виховний процес у вищій школі — явище складне, багатогранне, динамічне. Величезне значення в роботі зі студентами мають андрагогічні підходи і принципи як основа ефективної і продуктивної роботи. Перед викладачем поставлені особливі задачі: він повинен формувати у слухачів усі типи творчої діяльності, здатність до самоорганізації і самозміни, що забезпечить успішну постановку і вирішення професійних і позапрофесійних проблем. Більш того, викладач, працюючий зі студентами – перш за все, є керівник, консультант їхньої дослідницької інноваційної діяльності.

На думку С. Г. Вершловського, викладач, який працює з дорослими, повинен володіти андрагогічними компетентностями. Професійні знання, досвід і уміння слухача є основою моделювання навчального процесу, а використання сучасних засобів моделювання гарантує слухачам можливість одержати всі необхідні їм знання і конкретні уміння [1]. Володіння системою професійних компетентностей означає наявність професійних знань стосовно методик навчання, знання педагогіки і психології. Педагогічний професіоналізм — уміння викладача мислити і діяти професійно охоплює набір професійних властивостей та якостей особистості самого викладача-педагога, що відповідають вимогам учительської професії; володіння необхідними засобами, використання яких забезпечує не тільки педагогічний вплив на вихованців, але і взаємодію, співробітництво та співтворчість з ними. Майстерність педагога приваблює студентів, сприяє їх доброму ставленню як до викладача, так і до предмету.

На сучасному етапі розвитку суспільства як ніколи зросла соціальна потреба в нестандартно мислячих творчих особистостях. Потреба у творчій активності фахівця та розвиненому технічному мисленні, в умінні конструювати, оцінювати, раціоналізувати техніку і технології швидко зростає. Розв'язання цих проблем багато в чому залежить від змісту і технологій навчання майбутніх фахівців.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови «інновація» трактується як «нововведення, новаторство» та «походить від англійського innovation та латинського innovatio, що означає «оновлення, зміна» [3]. У буквальному перекладі це означає «введення нового, відновлення». Стосовно педагогічного процесу інновація означає введення нового в цілі, зміст, засоби, методи та форми навчання і виховання, організацію спільної діяльності вчителя та учня. «Інновація» у галузі освіти – це нові методики, педагогічні засоби, проекти, технології, нововведення в зміст (плани, програми), форми, методи, обладнання навчальних закладів, які реалізуються в навчальному процесі для його удосконалення з метою покращення професійної підготовки майбутніх фахівців.

На сьогоднішній день не існує єдиного тлумачення цього терміну. Цей термін може мати різні значення в різних контекстах, їх вибір залежить від конкретних цілей вимірювання або аналізу. Різноманіття трактувань, панорама визначень (сьогодні в педагогічній літературі їх налічують близько 300) становить певний інтерес, оскільки саме поняття є змістовним узагальненням, що вбирає в себе смисли різноманітних визначень різних авторів.

Загальне тлумачення поняття "технологія" - наука про майстерність - від латинського techne - мистецтво, майстерність; logos - наука. Технологія в більш строгому розумінні – сукупність методів, засобів і прийомів, застосування яких гарантує отримання заданого результату. Щоб успішно діяти в інформаційному суспільстві в умовах новітніх технологій виробництва і посилення конкуренції на ринку праці, людина повинна вміти постійно використовувати нові технології під час розв'язування професійних задач, що стоять перед нею. Зміни в сфері освіти нерозривно пов'язані із процесами, що відбуваються в соціально-політичному й економічному житті суспільства. Осучаснення змісту понять, пов'язаних з інформаційними технологіями, здійснюється неперервно в контексті швидкозмінного розвитку інформаційних технологій та положень інформаційної парадигми соціально-економічного розвитку суспільства [7]. Саме із цих позицій спробуємо проаналізувати використання сучасних інформаційних технологій в навчанні дорослих в Україні.

Вважається, що у вищій освіті відбулися три великі революції. Перша – це перехід від усних традицій до письмового слова, друга – зміна поділу студентів на невеликі групи сучасною системою бібліотек і студентських містечок, а третя була викликана інформаційними технологіями [14]. В результаті кожної з цих революційних змін поліпшувалася якість освіти, зберігалися кращі з раніше використовуваних методів, даючи в той же час дорогу новим технологіям.

Вітчизняний учений В. П. Безпалько визначає технологію навчання (яку він, відповідно до усталеної в педагогіці традиції, називає педагогічною технологією) як «сукупність засобів і методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання й виховання, використання яких дає змогу успішно реалізовувати поставлені освітні цілі» [2, с. 75]. Вводячи поняття технологія навчання (або педагогічна технологія), дослідники прагнуть вийти за межі традиційних понять дидактика та методика навчання. Чим же це викликано? Які об'єктивні причини цього суб'єктивного прагнення? Чому вчені-гуманітарії звернулися саме до цього технічного поняття й терміна? Для з'ясування цього питання необхідно звернутися, по-перше, до етимології терміна технологія, по-друге, до аналізу сучасних соціально-економічних процесів, і по-третє, до об'єктивних закономірностей і тенденцій функціонування й розвитку самого явища, насамперед – до організації процесу навчання. Проблеми використання в навчальному процесі різних технологій навчання вийшли в останні роки на перший план як у практиці навчання, так і в наукових дослідженнях сфери освітніх послуг. Більше того, ці проблеми набули важливого значення й у соціально-економічному аспекті. Таким чином, ці проблеми аж ніяк не випадкове явище. Вони породжені самим життям, процесом розвитку соціально-економічних відносин, освітньої сфери й науки про освіту [2].

Педагогічні інновації використовуються різними викладачами з метою покращення навчального процесу у ВНЗ. Педагогічні інновації пов'язані із змінами у змісті освіти (навчальні плани і програми з всіх або окремих предметів), в методах навчання, у відносинах "викладач - студент". Навчання впродовж життя, навчання як єдино можливий у сучасних умовах спосіб життєдіяльності – імператив нашого часу, необхідна передумова й умова ефективної діяльності людини в усіх сферах суспільного й особистого життя, а також поступального розвитку суспільства. Усе більш очевидними є обмеженість і недостатня ефективність наявних форм, засобів і методів навчання. Необхідні нові теоретичні пошуки й інші прийоми навчання. Йдеться про технології навчання, використання яких із високим ступенем гарантованості приводить до досягнення поставлених цілей навчання. Структура процесу навчання, являє собою систему певних операцій, технічних дій і функцій тих, хто навчає, і тих, хто навчається, згрупованих за основними етапами процесу навчання. Через технології навчання визначаються системна організація взаємодії всіх учасників процесу навчання на всіх етапах; основні операції під час організації та реалізації процесу навчання; основні характеристики й параметри процесу навчання; детермінуються дії та функції насамперед активних учасників процесу навчання; гарантується з високим ступенем вірогідності досягнення поставлених цілей навчання [2]. Соціальна ефективність професійного перенавчання зумовлена не тільки вибором освітньої стратегії або рівнем усвідомлення сучасної мети перенавчання, але, головним чином, і вибором освітніх технологій.

Слід відзначити, що серед учених і практиків немає однозначного підходу до розуміння поняття технологія. Це стосується як вітчизняної науки, так і зарубіжної. Але разом із тим, трапляється багато термінів з використанням слова технологія. Видатний зарубіжний дослідник Ф. Кумбс під поняттям технологія навчання розуміє найрізноманітні методи, матеріали, устаткування й систему постачання, – усе, що використовується у навчальному процесі й сприяє роботі системи освіти [8, с. 130]. Відомий польський теоретик вищої освіти Ф. П. Янушкевич називає технологією навчання цілий напрям діяльності вищої школи, в якому об'єднуються теоретичні й практичні пошуки підвищення ефективності зазначеного інституту [9]. У «Великому тлумачному словнику української мови» поняття технологія тлумачиться як сукупність знань, відомостей про послідовність виробничих операцій, сукупність способів опрацювання даних, надання послуг та ін. [2, с. 1448].

Щодо поняття педагогічна технологія, то тут теж є різні тлумачення. Наприклад, Б. П. Лихачов під цим поняттям розуміє сукупність психолого-педагогічних настанов, за якими визначають спеціальний вибір і компонування форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів, організаційно-методичний інструментарій педагогічного процесу. В. П. Безпалько вважає, що педагогічна технологія – це змістовна техніка реалізації навчального процесу; І. Волков вважає, що це опис шляху досягнення запланованих результатів навчання; В. Шепель – що це мистецтво, майстерність, уміння, сукупність методів відпрацювання; В. М. Монахов вважає що це модель спільної педагогічної діяльності з проектування, організації та проведення навчального процесу; С. О. Сисоева вважає, що це сукупність засобів досягнення освітньої мети; М. В. Кларін – системна сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, що використовуються для досягнення педагогічної мети [5]. Але разом з тим зазначимо, що в

науковій літературі загальний зміст цього поняття можна звести до наступного: педагогічна технологія - це відтворений спосіб організації навчального процесу з чіткою орієнтацією на діагностичну задану ціль.

У роботі М. В. Кларіна нараховано не менше двадцяти сучасних технологій: технології навчання, виховання, інформаційні, освіти дорослих та ін. За визначенням ЮНЕСКО педагогічна технологія – це системний метод створення, застосування й визначення всього процесу навчання й формування знань із врахуванням технічних і людських ресурсів та їхньої взаємодії, що має на меті удосконалення форм освіти [15]. І. А. Зязюн у передмові до монографії «Педагогічні технології у неперервній професійній освіті» зазначає, що педагогічна технологія може охоплювати й спеціалізовані технології, розповсюджені в інших сферах науки та практики: нові інформаційні технології, промислові (індустріальні), електронні, поліграфічні, медичні та ін. Педагогічна технологія охоплює методи і засоби навчання та теорію їх використання для досягнення цілей освіти [4].

Деякі вчені, проаналізувавши літературні джерела, нараховують понад 300 означень поняття педагогічна технологія. У роботі Г. К. Селевко описано понад п'ятдесят технологій. На його думку, це поняття можна тлумачити таким чином: з погляду науково-педагогічного технологія – це частина педагогічної науки, де вивчається й розробляється мета, зміст і методи навчання та проектується педагогічні процеси; з погляду процесуально-описового – це опис процесу, сукупність мети, змісту, методів і засобів для досягнення запланованих результатів навчання; а з погляду процесуально-дієвого – це здійснення технологічного (педагогічного) процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних і методичних педагогічних засобів [11]. Поняття педагогічна технологія часто ототожнюють із поняттям педагогічна система. В педагогічній технології відображаються процеси розроблення й реалізації в освітній установі педагогічного проекту, в якому відображається певна система педагогічних поглядів, визначається конкретна освітня мета і зразок професійно-педагогічної діяльності для її досягнення.

Отже, говорячи про технологію навчання, слід мати на увазі таку організацію процесу навчання, за якої досить чітко визначені дії та функції суб'єктів навчання з виконання певних операцій на кожному із шести етапів процесу навчання. Разом із тим, такий ракурс розгляду процесу навчання інституціоналізовано у досить новій галузі науки про освіту, що також можна з повною підставою визначити як технологію навчання. Ця наука як складова педагогіки й андрагогіки водночас є самостійною і визначає своїм предметом організацію діяльності всіх основних суб'єктів процесу навчання. Виникнення технології навчання як способу організації відповідного процесу є закономірним наслідком розвитку сфери освіти й науки про освіту; ця технологія зумовлена необхідністю підвищити ефективність процесу навчання [13]. І хоча стосовно використання різноманітних технологій навчання педагогічною практикою накопичено чималий досвід, проте новий час закономірно породжує нові труднощі й завдання. Комп'ютеризація, використання технічних засобів і різноманітних психолого-педагогічних теорій у навчанні сьогодні значно полегшили вирішення цієї проблеми. Інформатизація освіти (ІО) є ключовою умовою успішного розвитку процесу інформатизації суспільства і потребує пильної уваги [14, с. 22–32].

Бурхливий розвиток інформаційних технологій сприяв розвитку і поширенню неперервного навчання, до скорочення аудиторних занять за рахунок самоосвіти та дистанційного навчання.

Мета використання інформаційних технологій – забезпечення ефективної інформаційної підтримки навчально-виховного процесу [13]. Це дає змогу найбільш повно використовувати педагогічні надбання за допомогою нових інформаційних технологій, реалізовувати процеси інтенсифікації навчального процесу, активізації пізнавальної діяльності індивідуалізації та диференціації навчання; розвивати самостійність дорослих у виконанні конкретних навчальних завдань; застосовувати поетапний і підсумковий контроль результатів навчання з наступним оцінюванням ефективності навчального процесу.

Застосування комп'ютерів в освіті, на думку, П.П. Стефаненка, дасть можливість якісно змінити методи й організаційні форми навчання, що, у свою чергу, створить передумови для максимальної інтенсифікації й індивідуалізації процесу навчання. Комп'ютеризовані технології навчання, що набувають поширення, базуються на поєднанні своєрідних дидактичних можливостей використання комп'ютерів з традиційними методиками навчання, які на всіх стадіях навчального процесу істотно збагачуються, наповнюються новим змістом. Інформатизація освіти створює передумови для широкого впровадження в педагогічну практику нових методів і моделей організації навчального процесу, що, безумовно, змінює роль учителя, методика навчання, організаційні форми навчання та ін. Саме тому пред'являються нові вимоги до фахових якостей педагогічних кадрів. Сьогодні вимагаються від майбутніх фахівців уміння адаптуватися до темпів науково-технічного прогресу в умовах швидкої зміни техніки і технологій, поповнення протягом короткого часу

професійних знань та постійного підвищення загальнокультурних та професійних компетентностей [13]. Отже, до основних інноваційних технологій в освіті дорослих слід віднести наступні:

- технології навчання, засновані на використанні ЕОМ;
- Інтернет-технології;
- комп'ютерні програми навчального призначення;
- інформаційні технології, використання яких дозволяє збільшити ефективність навчання;
- інноваційні форми активізації пізнавальної діяльності студентів.

Сучасні інформаційно-технологічні революції, що відбуваються у світі, зумовили необхідність пошуку нових підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців всіх напрямів і галузей діяльності, і зокрема, розвитку системи дистанційної освіти. Саме за допомогою цієї системи можна найбільш адекватно й гнучко реагувати на потреби суспільства забезпечувати реалізацію конституційного права на освіту кожного громадянина країни [6]. У науковій літературі зустрічаємо різні варіанти поняття дистанційна освіта: дистанційне навчання (distance education), дистантна освіта (distant education), дистантне навчання (distant learning) тощо. Деякі зарубіжні дослідники, акцентуючи особливу увагу на телекомунікаціях в організації дистанційного навчання, визначають його також і як теленавчання (teletraining). Однак найбільш поширеним залишається термін дистанційне навчання [6].

У Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні зазначено, що дистанційна освіта – це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірньою, заочною та екстернатом, яка реалізується в основному за технологіями дистанційного навчання, які складаються з педагогічних та інформаційних технологій [10]. Фахівці зі стратегічних проблем освіти дистанційну форму навчання називають освітньою системою ХХІ ст. В світі на неї зроблено величезну ставку, оскільки результати суспільного прогресу, раніше зосереджені на техносфері, сьогодні концентруються на інфосфері. Настала ера інформатики. Нинішню фазу її розвитку можна охарактеризувати як телекомунікаційну. Це фаза спілкування, фаза трансферу знань. Навчання і робота сьогодні є синонімами: професійні знання застарівають дуже швидко, тому необхідне їх постійне оновлення і вдосконалення – це і є відкрита освіта. На онові світової телекомунікаційної інфраструктури сьогодні з'явилася можливість створення систем масового неперервного самонавчання, загального обміну відомостями незалежно від тимчасових і просторових поясів [16].

Дистанційне навчання входить у ХХІ ст. як одна з найефективніших систем підготовки та безперервної підтримки освіченості і знань фахівців високого кваліфікаційного рівня. Як варіант заочного воно зародилося на основі сучасних інформаційних технологій. Сьогодні заочно можна одержати вищу освіту, вивчити іноземну мову, підготуватися до навчання у вищому навчальному закладі. Однак якість подібного навчання дещо інша ніж якість того, яке можна одержати в процесі очного навчання. Причини цього у погано налагодженій взаємодії між викладачами і студентами, відсутності контролю за навчальною діяльністю студентів-заочників у міжсесійний період. Використання сучасних комп'ютерних телекомунікацій дає можливість забезпечити передавання навчальних матеріалів і доступ до різноманітних інформаційних джерел, набагато ефективніше, аніж з використанням традиційних засобів навчання. Експерименти підтвердили, що якість дистанційного навчання іноді не гірша аніж за традиційних форм навчання.

Використання нових інформаційних технологій (диски CD-ROM, електронні дошки оголошень, мультимедійний гіпертекст, доступні через глобальну мережу інтернет за допомогою інтерфейсів Mosaic і WWW) дозволяє не тільки забезпечити активне залучення дорослих у навчальний процес, але й здійснювати управління цим процесом на відміну від більшості традиційних навчальних середовищ. Можливість використання у системах дистанційної освіти (СДО) програм і систем передавання навчальних повідомлень дає змогу налагодити зворотній зв'язок, забезпечити діалог і постійну підтримку навчання [16]. Довгостроковою метою розвитку СДО в освіті є надання можливості кожному, хто навчається, опанувати навчальний курс у будь-якому коледжі або університеті.

За деякими даними, до 2020 р. мінімальним рівнем освіти, необхідним для виживання людства, стане вища освіта. Навчання такої маси студентів за очною (денною) формою навряд чи витримають бюджети навіть найблагополучніших держав. Тому не випадково за останні десятиріччя кількість тих, хто навчається за нетрадиційними технологіями, зростає швидше ніж кількість студентів денних відділень. Світова тенденція переходу до нетрадиційних форм освіти простежується і в зростанні кількості навчальних закладів, де здійснюють підготовку фахівців з використанням таких технологій [16].

Доведено, що в умовах модернізації вищої освіти в Україні особливого значення набувають проблеми розробки та впровадження нових технологій, використання яких дозволить залучати до оволодіння сучасними знаннями. На зміну застарілим моделям навчання дорослих повинні прийти

нові моделі, засновані на таких засадах: головними технологіями навчання дорослих є технології дистанційного навчання; основне призначення технологій навчання – розвиток спроможності до самонавчання; дорослі (студенти) є активними учасниками навчання; в основі навчальної діяльності – співробітництво.

У зв'язку з цим потребують перегляду методики навчання, моделі діяльності і взаємодії викладачів і студентів. Успішне створення і використання дистанційних навчальних курсів має починатися з глибокого аналізу цілей навчання, дидактичних можливостей використання нових технологій, передавання навчальних матеріалів, вимог до технологій дистанційного навчання [6]. Якими б потужними і досконалими не були технологічні застосування, вони повинні служити освітнім (педагогічним) цілям. З іншого боку, не можна недооцінювати роль використання нових інформаційних технологій, коли пропонуються якісно нові можливості реалізації освітнього процесу.

Найбільш ефективною технологією на сьогодні є електронна пошта. Якщо студенти мають постійний доступ до персонального комп'ютера з модемом і телефонним каналом, використання електронної пошти дає змогу реалізувати гнучкий і інтенсивний процес консультацій. Використання такої технології (on-line) дає змогу протягом секунд здійснити передавання необхідного навчального матеріалу, комп'ютерних програм за допомогою таких комп'ютерних систем як GOPHER, WWW, VERONICA із науково-педагогічних центрів, і з локальних вузлів мережі Інтернет, загальна кількість яких у світі перевищує 1.25 мільйони, та одержати доступ до віддалених баз даних, інформаційно-довідкових систем, бібліотек [6]. СДО відповідає логіці розвитку системи освіти й суспільства в цілому, де в центрі уваги перебувають потреби кожної окремої людини [16].

Дистанційна і відкрита освіта у світовій практиці зарекомендували себе як ефективні форми навчання дорослих. Використання дистанційних форм навчання об'єктивно створює умови для розвитку інтеграційних процесів, а тому найкраще відповідає цілям і завданням освіти дорослих [12, с. 280], сприяє розвитку особистості дорослої людини. Дистанційне навчання входить в XXI ст. як одна з найефективніших систем підготовки і безперервної підтримки високого кваліфікаційного рівня фахівців. Система дистанційної освіти дає рівні можливості студентам, цивільним і військовим фахівцям, безробітним у будь-яких районах країни і за кордоном реалізувати свої права на освіту й здобування знань. Саме на основі цієї системи можна найбільш адекватно й гнучко реагувати на потреби суспільства та забезпечувати реалізацію конституційного права на освіту кожного громадянина.

Отже, інформаційна революція і формування нового типу суспільного устрою – інформаційного суспільства – висувають інформаційні ресурси та знання на перші позиції. У XXI столітті неписьменними будуть не ті, хто не може читати й писати, а ті, хто не може навчатися та перенавчатися. Формальна освіта дає можливість вижити, самоосвіта сприяє стабільному успіху у професійній кар'єрі. Ті, хто розуміє, що постулат про здобуття однієї професії є застарілим, прагнуть оволодіти сучасними інформаційними технологіями, щоб встигати за інноваціями, які постійно супроводжують життя суспільства.

Список використаних джерел

1. Вершловский С. Г. Андрагогика как наука и как учебный предмет / С. Г. Вершловский // Проблемы формирования андрагогической компетентности специалистов постдипломного образования: материалы второй междунар. научно – практ. конф. каф. педагогики и андрагогика, 16-17 апреля 2002 г. – СПб., 2002. — С. 3-6.
2. Беспалько В. П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения / Владимир Павлович Беспалько. — М., Педагогика, 1996. — 219 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. — 1440 с.
4. Зязюн І. А. Технологізація освіти як історична неперервність / І. А. Зязюн // Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: [монографія / С. О. Сисоєва, П. М. Воловик, Л. Є. Сігаєва та ін.]; за ред. С. О. Сисоєвої. — К., 2001. — С. 3-11.
5. Кларин М. В. Инновации в обучении: метафоры и модели: анализ заруб. опыта / М. В. Кларин. — М.: Наука, 1997. — 222 с.
6. Клопов Р. В. Генезис дистанційного навчання // Педагогічний процес: теорія і практика: зб. наук. праць / Благод. фонд ім. А. С. Макаренка. — К., 2005. — Вип.2. — С. 37-46.
7. Коваль Т. І. Професійна підготовка з інформаційних технологій майбутніх інженерів-економістів: монографія / Тамара Іванівна Коваль. — К. : Ленвіт, 2007. — 264 с. — Бібліогр.: С. 202-232.
8. Кубс Ф. Г. Кризис образования в современном мире: системный анализ / Ф. Кубс. — М.: Прогресс, 1970. — 261 с.

9. Пинт А. О. Некоторые проблемы образования педагогики взрослых / А. О. Пинт, Н. И. Бокарев. — М. : Знание, 1969. — 46 с.
10. Развитие информационных технологий в образовании: аналитический доклад. — М. : ИЧП «Магістр», 1997. — 60 с.
11. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: учеб. пособие для пед. вузов и ин-тов повышения квалификации / Г. К. Селевко. — М. : Народное образование, 1998. — 255 с.
12. Сисосва С. О. Болонський процес і концепція навчання протягом життя / С.О. Сисосва // Розвиток елінізму в Україні у XVIII - XXI ст.: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 21-23 травня, 2007 р., м. Маріуполь / за заг. ред. К. Балабанова. — Маріуполь, 2007. — 554 с. — С.274-280.
13. Стефаненко П. Дидактичні особливості дистанційного навчання у вищій школі / Павло Стефаненко // Педагогіка і психологія професійної освіти. — 2004. — № 1. — С. 22-32.
14. Теория и практика дистанционного обучения: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / [Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева и др.]; под ред. Е. С. Полат. — М.: Академия, 2004. — 414 с.
15. Hamburg Declaration on Adult Learning. The Fifth International Conference, on Adult Education. — Hamburg. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.unesco.org/education/uie/confintea/declaeng.htm>
16. Логинов С.П. Зарубежный опыт применения информационных и коммуникационных технологий в дистанционном обучении. История и перспективы — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ito.edu.ru/2008/Kursk/II/II-0-25.html>

Овчарук О. В., Сороко Н. В.

Институт інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України

Загальні підходи до проблеми оцінювання інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти впродовж життя

Швидкий розвиток інформаційного суспільства та інформаційно-комунікаційних технологій є поштовхом для перегляду та оновлення вимог до формування і розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей фахівців в системі освіти впродовж життя. При цьому виникає необхідність в аналізі стану інформаційно-комунікаційних компетентностей (ІК-компетентність) фахівців на різних рівнях їх освіти, для діагностики, оцінювання, моніторингу, перегляду й удосконалення навчальних програм, які спрямовані на досягнення відповідного рівня ІК-компетентності тих, хто навчається.

Бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, швидкі темпи запровадження інновацій у навчальний процес, урізноманітнення форм та методів проведення педагогічного оцінювання потребують на сьогодні детального дослідження.

Сьогодні перед українськими дослідниками та педагогами постають питання, які пов'язані з формами педагогічного оцінювання навчальних досягнень учнів; застосуванням сучасних ІКТ під час педагогічного оцінювання навчальних досягнень учнів.

Системи оцінювання навчальних досягнень учнів у загальноосвітніх навчальних закладах базуються на закономірностях процесів розвитку та реформування освітніх систем та їх галузей, зокрема розвитку ефективної системи моніторингу якості освіти. Особливого значення серед досліджень щодо діагностики, оцінювання та моніторингу ІК-компетентностей учасників навчального процесу набуває розробка як концептуальних підходів, так і конкретних комп'ютерно орієнтованих методичних систем навчання різних дисциплін.

На сучасному етапі реформування системи освіти, зокрема створення системи моніторингу якості освіти, відбувається в умовах швидкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Вплив ІКТ на розвиток систем оцінювання результатів навчання сьогодні є очевидним.

Саме інформаційні технології необхідні для ефективного введення в дію механізмів оцінювання для тих технологічних процесів, що пов'язані з оцінюванням великої кількості респондентів, проведення статистичних аналізів, опрацювання результатів, проведення адміністративних процедур тощо. Для прикладу наведемо схему так званих ключових елементів інтегрованої системи опрацювання результатів іспитів [2] (див. таблицю 1).

Більшість наведених питань тісно пов'язані з використанням ІКТ, що потребує від освітян відповідних компетентностей у даній галузі. Володіння ІК-компетентностями розглядається як необхідна умова особистісного та професійного становлення сучасного фахівця у контексті навчання впродовж життя.

Розв'язання проблем оцінювання інформаційно-комунікаційних компетентностей передбачає визначення таких основних понять: «оцінювання», «інформаційно-комунікаційна компетентність», «критерії оцінювання інформаційно-комунікаційних компетентностей».